

Poradnik Społeczny PPN

Odzyskanie niepodległości w 1918 r.

Fałszowanie przez oficjalną propagandę najnowszej historii Polski staje się szczególnie natarczywe w okresie obchodów rocznicowych. Przypadające w tym roku sześćdziesięciolecie odzyskania niepodległości jest okazją do wmawiania Polakom, że rządząca PRL partia to wierna spadkobierczyni a ZSRR - godny zaufania sojusznik tych sił, które doprowadziły w 1918 roku do wskrzeszenia państwa polskiego po 123 latach niewoli. Wiele faktów historycznych jest przemilczane, inne nagina się tak, aby pasowały do oficjalnej linii. Nawet tradycyjna i uzasadniona data 11 listopada jest usuwana w cień.

Aby ułatwić samodzielną, trzeźwą ocenę rocznicowych publikacji, podajemy krótkie kalendarium wydarzeń, związanych bezpośrednio z odzyskaniem niepodległości w 1918 roku, oraz listę najważniejszych książek, dostępnych w zasadzie we wszystkich większych bibliotekach publicznych, które omawiają ten fakt i jego przyczyny w sposób rzeczowy.

Kalendarium

- VI 1908 - utworzenie w Galicji przez działaczy Organizacji Bojowej Polskiej Partii Socjalistycznej niepodległej organizacji wojskowej Związek Walki Czynnej
- połowa 1908 - wydanie książki Romana Dmowskiego "Niemcy, Rosja i kwestia polska", wykładającej koncepcję ugody z Rosją i oparcia o nią przyszłej polityki polskiej
- VII 1908 - zerwanie Związku Młodzieży Polskiej "Zet" z Ligą Narodową, kierowaną przez Dmowskiego
- 6-8 IX 1908 - zerwanie Narodowego Związku Robotniczego z Ligą Narodową
- 26 IX 1908 - akcja bojowa OB PPS pod dowództwem Józefa Piłsudskiego w Bezdanach
- 1909 - utworzenie rozłamowej grupy "Zetu", Zarzewia, pod hasłami walki czynnej
- początek 1910 - reorganizacja KC Ligi Narodowej, ostateczne przyjęcie koncepcji Dmowskiego
- 1910 - wydanie książki Władysława Studnickiego "Sprawa polska", formułującej program tzw. irredenty polskiej
- 1910 - utworzenie jawnych organizacji przysposobienia wojskowego, kierowanych przez Związek Walki Czynnej, pod komendą Piłsudskiego - Związku Strzeleckiego /Lwów/ i Towarzystwa Strzelców /Kraków/
- 15 VII 1910 - manifestacja narodowa w Krakowie i odsłonięcie pomnika grunwaldzkiego przez Ignacego Paderewskiego
- X 1910 - utworzenie pod auspicjami Zarzewia Armii Polskiej
- 31 VII 1911 - utworzenie polskich Drużyn Strzeleckich w Galicji
- 25-26 VIII 1912 - zjazd działaczy niepodległościowych w Zakopanym, utworzenie Polskiego Skarbu Wojskowego
- 10 XI 1912 - utworzenie Tymczasowej Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych / od 30 XI 1913 - Komisji Skonfederowanych SN/
- 20 VII 1913 - wielka manifestacja narodowa pod pomnikiem Mickiewicza w Poznaniu
- 28 VII 1914 - wybuch wojny austriacko-serbskiej
- koniec VII 1914 - utworzenie we Lwowie Komitetu Centralnego Narodowego
- 1 VIII 1914 - wypowiedzenie przez Niemcy wojny Rosji

- 6 VIII 1914 - wypowiedzenie przez Austro-Węgry wojny Rosji
- 6 VIII 1914 - wkroczenie kadrowej kompanii strzeleckiej do Królestwa
- 6 VIII 1914 - oświadczenie Piłsudskiego o utworzeniu tajnego rządu narodowego w Warszawie
- 14 VIII 1914 - odezwa wodza armii carskiej, w.ks. Mikołaja Mikołajewicza, do Polaków, obiecująca zjednoczenie ziem polskich pod berłem cara
- 16 VIII 1914 - utworzenie w Galicji Naczelnego Komitetu Narodowego, jako reprezentacji politycznej całego narodu polskiego
- VIII 1914 - organizowanie Legionów Polskich na ziemiach zaboru austriackiego
- VIII 1914 - utworzenie w Warszawie z inicjatywy Piłsudskiego tajnej Polskiej Organizacji Wojskowej /POW/
- VIII 1914 - organizowanie kompanii bajorczyków, ochotników polskich we Francji
- 5 IX 1914 - utworzenie w Kielcach przez działaczy związanych z Piłsudskim Polskiej Organizacji Narodowej
- XI 1914 - utworzenie w Warszawie Komitetu Narodowego Polskiego, przedstawicielstwa prorosyjskich kół politycznych dążących do uzyskania dla Polski autonomii
- 10 I 1915 - powołanie ochotniczego polskiego Legionu Puławskiego
- 1 VIII 1915 - deklaracja premiera Rosji Goremykina o prawie Polski do autonomii pod berłem carów
- 5 VIII 1915 - zajęcie Warszawy przez Niemców
- IX 1915 - utworzenie Centralnej Agencji Polskiej w Lozannie
- X 1915 - utworzenie Brygady Strzelców Polskich w Rosji
- XI 1915 - przybycie Dmowskiego na Zachód
- XI 1915 - zgoda Niemców na powstanie Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej
- 18 XII 1915 - utworzenie w Królestwie Centralnego Komitetu Narodowego, planującego odbudowę Polski w oparciu o Austrię i Niemcy
- 22 II 1916 - ogłoszenie w Warszawie tzw. deklaracji stu o potrzebie utworzenia państwa polskiego
- 18 VI 1916 - memoriał Dmowskiego do mocarstw koalicji o prawie Polaków do niepodległego państwa
- 5 XI 1916 - akt cesarzy Niemiec i Austrii o utworzeniu Królestwa Polskiego
- 15 XI 1916 - utworzenie w Królestwie Rady Narodowej
- 2 XII 1916 - deklaracja premiera Rosji Trepowa o Polsce wolnej w unii z Rosją
- 6 XII 1916 - decyzja Niemców i Austriaków o powołaniu Tymczasowej Rady Stanu
- 22 I 1917 - orędzie prez. USA Wilsona do senatu, mówiące m.in. o zjednoczonej, niepodległej i samorządnej Polsce; wpływ na opinię w Ameryce wywiera Paderewski
- II 1917 - utworzenie Dywizji Strzelców Polskich w Rosji
- 12 III 1917 - zwycięstwo Rewolucji Lutowej w Rosji
- 27 III 1917 - orędzie Piotrogradzkiej Rady Delegatów o prawie Polski do niepodległości
- 30 III 1917 - proklamacja Rządu Tymczasowego Rosji w sprawie niepodległości Polski
- 16 V 1917 - uchwała Koła Polskiego w parlamencie austriackim o zjednoczonej, niepodległej Polsce
- 4 VI 1917 - utworzenie Armii Polskiej we Francji
- VI 1917 - utworzenie I Korpusu Polskiego w Rosji
- pocz. VII 1917 - "kryzys przysięgowy" i internowanie odmawiających przysięgi na wierność obcemu monarsze legionistów przez Austriaków
- 21/22 VII 1917 - internowanie Piłsudskiego i Sosnkowskiego przez Niemców
- 15 VIII 1917 - utworzenie w Paryżu Komitetu Narodowego Polskiego pod przewodnictwem Dmowskiego
- IX-X 1917 - przekazanie przez Niemców i Austriaków szkolnictwa i sądownictwa władzom polskim w Królestwie
- 12 IX 1917 - decyzja Niemiec i Austro-Węgieł o utworzeniu Rady Regencyjnej w Warszawie

- 20 IX 1917 - uznanie Komitetu Narodowego Polskiego przez Francję
- 15 X 1917 - mianowanie członków Rady Regencyjnej
- 15 X 1917 - uznanie Komitetu Nar. Polskiego przez Wielką Brytanię
- 7 XI 1917 - zwycięstwo Rewolucji Październikowej w Rosji
- 16 XI 1917 - deklaracja Rady Komisarzy Ludowych o prawie narodów Rosji do samodzielności państwowej
- 1 XII 1917 - uznanie Komitetu Nar. Polskiego przez Stany Zjednoczone
- 7 XII 1917 - powołanie w Warszawie rządu Rady Regencyjnej Józefa Świeżyńskiego
- 8 I 1918 - deklaracja prez. Wilsona o celach wojny; 13 punkt o niepodległej Polsce z dostępem do morza
- I 1918 - manifestacje niepodległościowe w Królestwie i w Galicji
- 9 II 1918 - traktat pokojowy Niemiec i Austro-Węgier z Ukrainą i Republiką Ludową, przyznający Ukrainie Chełmszczyznę
- II 1918 - manifestacje niepodległościowe w trzech zaborach, protestujące przeciw traktatowi
- 15/16 II 1918 - zerwanie II Brygady Legionów z Austriakami, przejście frontu pod Rarańczą
- 3 III 1918 - traktat pokojowy w Brześciu Niemiec i Austro-Węgier z Rosją Sowiecką, która odstąpiła praw do Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Polski i Ukrainy
- 5 VII 1918 - deklaracja Francji, Wielkiej Brytanii i Włoch o zjednoczonej, niepodległej Polsce z dostępem do morza
- 29 VIII 1918 - dekret rządu Rosji Sowieckiej o unieważnieniu traktatów robiorowych
- 5 X 1918 - deklaracja Koła Polskiego w Reichstagu o dążeniu do niepodległości Polski
- 7 X 1918 - orędzie Rady Regencyjnej o utworzeniu niepodległej, zjednoczonej Polski z dostępem do morza
- 14-16 X 1918 - strajk powszechny w Królestwie pod hasłami niepodległościowymi
- 28 X 1918 - utworzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Galicji
- 31 X 1918 - wprowadzenie polskiej władzy w Krakowie
- 1 XI 1918 - wybuch walk polsko-ukraińskich we Lwowie
- 2 XI 1918 - odezwa rządu Świeżyńskiego o zjednoczonej, niepodległej Polsce
- 7 XI 1918 - utworzenie Tymczasowego Rządu Ludowego Ignacego Daszyńskiego w Lublinie; manifest TRL
- 9 XI 1918 - zwycięstwo rewolucji w Niemczech
- 10 XI 1918 - powrót Piłsudskiego do Warszawy; rozbicie Niemców
- 11 XI 1918 - kapitulacja Niemiec
- 11 XI 1918 - utworzenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu
- 11 XI 1918 - przekazanie przez Radę Regencyjną władzy wojskowej Piłsudskiemu oddanie się mu do dyspozycji przez rząd Daszyńskiego
- 14 XI 1918 - przekazanie przez Radę Regencyjną pełni władzy Piłsudskiemu
- 17 XI 1918 - powołanie rządu Jędrzeja Moraczewskiego
- 22 XI 1918 - Piłsudski Naczelnikiem Państwa
- 22 XI 1918 - zajęcie całego Lwowa przez Polaków
- 27 XII 1918 - wybuch Powstania Wielkopolskiego
- 2 I 1919 - zajęcie Wilna przez Polaków
- 5 I 1919 - opanowanie Wilna przez bolszewików
- 16 I 1919 - powołanie rządu Ignacego Paderewskiego
- 18 I 1919 - rozpoczęcie paryskiej konferencji pokojowej
- 23 I 1919 - wkroczenie Czechów na Śląsk cieszyński
- 26 I 1919 - wybory do sejmu ustawodawczego
- 16 II 1919 - ustalenie polsko-niemieckiej linii demarkacyjnej w Wielkopolsce
- 17 II 1919 - początek walk polsko-sowieckich
- 20 II 1919 - uchwalenie tzw. Małej Konstytucji
- 21 IV 1919 - zajęcie Wilna przez wojska polskie
- 22 IV 1919 - odezwa Piłsudskiego "Do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego", proklamująca swobodny wybór przynależności państwowej /wyraz koncepcji federalistycznych Piłsudskiego/
- IV-VI 1919 - powrót "Błękitnej Armii" polskiej z Francji
- V 1919 - zajęcie większości ziem Galicji Wschodniej przez wojska polskie
- 28 VI 1919 - podpisanie traktatu wersalskiego
- 10 VII 1919 - uchwała sejmu o reformie rolnej

- 11 VII 1919 - zniesienie granicy celnej między Polską a Wielkopolską
- VII 1919 - zajęcie całej Galicji Wschodniej przez wojska polskie
- 8 VIII 1919 - zajęcie Mińska przez wojska polskie
- 16/17 VIII 1919 - wybuch I Powstania Śląskiego
- 8 XII 1919 - ustalenie przez mocarstwa alianckie tymczasowej linii granic Polski na wschodzie.
- 13 XII 1919 - powołanie rządu Leopolda Skulskiego
- I 1920 - przyłączenie do Polski Pomorza
- 21 IV 1920 - podpisanie konwencji politycznej o współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Narodową Republiką Ukrainą
- 8 V 1920 - wkroczenie wojsk polskich do Kijowa
- 5 VI 1920 - ofensywa sowiecka na Ukrainie
- 23 VI 1920 - powołanie rządu Władysława Grabskiego
- 1 VII 1920 - utworzenie Rady Obrony Państwa pod przewodnictwem Piłsudskiego
- 4 VII 1920 - ofensywa sowiecka nad Berezyną
- 10 VII 1920 - zgoda Polski na warunki dyktowane na konferencji w Spa przez mocarstwa zachodnie /rozejm na tzw. linii Curzona, ustępstwa na innych granicach/
- 11 VII 1920 - plebiscyt na Warmii i Mazurach, niekorzystny dla Polski, w krytycznym momencie wojny polsko-bolszewickiej
- 15 VII 1920 - ustawa o reformie rolnej
- 17 VII 1920 - rząd sowiecki odrzuca pokojowe pośrednictwo W. Brytanii
- 24 VII 1920 - powołanie rządu jedności narodowej Wincentego Witosa
- 28 VII 1920 - przyznanie przez mocarstwa alianckie Zaolzia Czechosłowacji
- 30 VII 1920 - utworzenie w zajętych przez Rosjan Białymstoku Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski pod przew. Juliana Marchlewskiego
- 13 VIII 1920 - początek bitwy pod Warszawą
- 16 VIII 1920 - uderzenie polskie znad Wieprza
- 20 VIII 1920 - wybuch II Powstania Śląskiego
- 27 VIII 1920 - przekazanie przez Rosjan Wilna Litwinom
- 9 X 1920 - wejście wojsk pod dowództwem gen. Żeligowskiego do Wilna, utworzenie tzw. Litwy Środkowej
- 12 X 1920 - umowa o rozejmie polsko-sowieckim
- 19 II 1921 - podpisanie sojuszu polsko-francuskiego
- 17 III 1921 - uchwalenie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- 18 III 1921 - podpisanie polsko-sowieckiego traktatu pokojowego w Rydze

Bibliografia

- /M. Bobrzyński/, Wskrzeszenie państwa polskiego. Szkic historyczny 1914-1923. 2 tomy, Kraków 1920-1925.
- J. Dąbrowski, Wielka wojna 1914-1918, Warszawa 1937.
- R. Dmowski, Polityka polska i odbudowanie państwa, Warszawa 1925.
- S. Kieniewicz, Historia Polski 1918-1921, Warszawa 1968.
- M. Kukiel, Dzieje Polski porzobiorowej 1795-1921, Londyn 1961.
- K. W. Kumaniecki, Odbudowa państwowości polskiej. Najważniejsze dokumenty 1912-styczeń 1924, Kraków 1924.
- S. Kutrzeba, Polska odrodzona 1914-1922, Kraków 1922.
- W. Lipiński, Walka zbrojna o niepodległość Polski 1905-1918, wyd. II, Warszawa 1935.
- W. Pobóg-Malinowski, Najnowsza historia polityczna Polski, t. II, 1914-1939, wyd. II, Londyn 1964.
- A. Próchnik, Pierwsze piętnastolecie Polski niepodległej. Zarys dziejów politycznych, wyd. II, Warszawa 1957.
- M. Seyda, Polska na przełomie dziejów. Fakty i dokumenty, 2 tomy, Poznań 1927-1931.
- H. Wereszycki, Historia polityczna Polski w dobie popowstaniowej 1864-1918, Warszawa 1948.
- /Książki Kukiel i Poboga-Malinowskiego, wydane na emigracji, są zwykle udostępniane tylko uprzywilejowanym czytelnikom/
- W języku angielskim:
- T. Komarnicki, Rebirth of the Polish Republic. A Study in the Diplomatic History of Europe 1914-1920, London 1957.
- P. S. Wandycz, Soviet-Polish Relations 1917-1921, Cambridge-Mass. 1969.
- P. S. Wandycz, The Lands of Partitioned Poland 1795-1918, Seattle-London 1974.